

EWA CZAPIK-KOWALEWSKA [HTTPS://ORCID.ORG/0000-0001-8321-2495](https://orcid.org/0000-0001-8321-2495)
EWA.CZAPIK-KOWALEWSKA@S.TU.KOSZALIN.PL

Szkoła Doktorska Politechniki Koszalińskiej

JAROSŁAW JURKIEWICZ [HTTPS://ORCID.ORG/0000-0001-8343-774X](https://orcid.org/0000-0001-8343-774X)
JAROSLAW.JURKIEWICZ@S.TU.KOSZALIN.PL

Szkoła Doktorska Politechniki Koszalińskiej

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej: *Regionalizm w dobie przyspieszenia technologicznego, politycznego i społecznego*

(Koszalin, 16–18 marca 2023 roku)

W dniach 16–18 III 2023 r. na Wydziale Humanistycznym Politechniki Koszalińskiej odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa pt. *Regionalizm w dobie przyspieszenia technologicznego, politycznego i społecznego*.

Konferencja została zorganizowana przez Politechnikę Koszalińską we współpracy z Koszalińską Biblioteką Publiczną oraz Archiwum Państwowym w Koszalinie. W organizację wydarzenia włączyły się także instytucje naukowe z różnych części kraju: Instytut Zachodni im. Zygmunta Wojciechowskiego w Poznaniu, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie i Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim. Patronat nad konferencją objęli: rektor Politechniki Koszalińskiej dr hab. Danuta Zawadzka, prof. PK, dyrektor Instytutu Zachodniego w Poznaniu dr Justyna Schulz, prezydent Koszalina Piotr Jedliński, wojewoda zachodniopomorski Zbigniew Bogucki oraz Rada Krajowa Ruchu Stowarzyszeń Regionalnych RP.

W konferencji wzięli udział przedstawiciele ośrodków naukowych i instytucji kultury, które zajmują się badaniami nad regionalizmem. Wśród uczestników znaleźli się także regionaliści – pasjonaci, niezwiązani z żadną z uczelni, lecz działający na rzecz swoich małych ojczyzn. Byli to przede wszystkim lokalni dziennikarze, nauczyciele, aktywiści społeczni, bibliotekarze itp. Dla nich wszystkich konferencja stała

się przestrzeni nie tylko do zaprezentowania własnej działalności, ale również do skonfrontowania własnych doświadczeń z perspektywą naukową.

Głównym inicjatorem konferencji był dr hab. Krzysztof Wasilewski, prof. PK, prorektor ds. kształcenia Politechniki Koszalińskiej, kierownik Katedry Studiów Regionalnych i Europejskich na Wydziale Humanistycznym. Witając uczestników wydarzenia, podkreślił potrzebę intensyfikacji i poszerzenia spektrum badań nad regionalizmem. W ostatnim bowiem czasie, zarówno w kraju, jak i za granicą, można zauważyć zainteresowanie historią i tradycją najbliższego otoczenia: wsi, ulicy, osiedla, miasta, czy regionu. To skutek poszukiwania w lokalności źródeł własnej tożsamości, ale także próba znalezienia rozwiązań problemów demokracji. Dlatego, jak zaznaczył, warto podjąć próbę zdefiniowania współczesnego regionalizmu oraz ustalenia jego znaczenia w czasach głębokich przemian technologicznych, politycznych i społecznych.

Prorektor ds. nauki Politechniki Koszalińskiej dr hab. inż. Błażej Bałasz, prof. PK, który w imieniu władz uczelni dokonał oficjalnego otwarcia konferencji, mówił z kolei o powinnościach przedstawicieli humanistyki i nauk społecznych w rozpoznawaniu rzeczywistości społecznej, w tym – o roli badań dotyczących przeszłości, ale i współczesnych potrzeb wspólnot lokalnych. Uczestników powitali także przedstawiciele instytucji wspierających organizację wydarzenia: Katarzyna Królczyk – dyrektorka Archiwum Państwowego w Koszalinie i Dariusz Pawlikowski – dyrektor Koszalińskiej Biblioteki Publicznej im. Joachima Lelewela.

Regionalizm na ziemiach zachodnich i północnych Rzeczypospolitej

Pierwszy dzień konferencji poświęcony został naukowej analizie współczesnego regionalizmu, szczególnie na obszarze ziem zachodnich i północnych Polski. Wynikało to z przekonania organizatorów, że tereny włączone do państwa polskiego w 1945 r. wciąż pozostają obszarem mało zbadanym, choć niezwykle ciekawym i twórczym z perspektywy badań regionalistycznych. Był to jeden z głównych tematów debaty rozpoczynającej całe wydarzenie. W debacie wzięli udział naukowcy oraz praktycy regionalizmu z różnych części kraju. W dyskusji nie brakowało opinii, że obecnie regionalizm często traktowany jest co najmniej z podejrzliwością. Władze centralne traktują go bowiem jako zagrożenie dla jedności i stabilności państwa. Tymczasem – podkreślano – różnorodność nie stanowi zagrożenia, a jest raczej źródłem rozwoju.

Dr Paweł Migdalski z Uniwersytetu Szczecińskiego przekonywał, że nie można przeciwstawiać tożsamości regionalnej tożsamościom wyższym, np. narodowym. Tożsamość państwowa jest bowiem sumą tożsamości regionalnych. W jego opinii, próbę konfrontowania tożsamości narodowej i regionalnej można zauważyć w szczególności na obszarze ziem zachodnich i północnych, gdzie budowane po 1945 r.

społeczeństwo zaczęło absorbować dzieje, postacie, zabytki kultury materialnej poprzedników. Zdarza się, że wzbudza to silne negatywne emocje. Taka reakcja, zdaniem naukowca, nie jest uzasadniona, bo wiedza o najbliższym otoczeniu, o regionie, oswaja z przestrzenią, pozwala w niej funkcjonować – bez zbędnych barier, które ludzie narzucają sobie poprzez niewiedzę, ignorancję czy niechęć.

P. Migdalski mówił też o potrzebie łączenia doświadczeń wynikających z akademickich badań nad różnymi przejawami ruchu regionalnego z praktycznymi doświadczeniami ruchu amatorskiego. Do tego postulatu nawiązywali inni paneliści. Prof. Przemysław Wiszewski (Uniwersytet Wrocławski) podkreślał rolę profesjonalnych historyków w prowadzeniu badań i upowszechnianiu wiedzy o przeszłości regionów. Z kolei prof. Małgorzata Mikołajczak z Uniwersytetu Zielonogórskiego zwróciła uwagę na obecność tematyki dotyczącej regionalizmu w najnowszej literaturze pięknej.

O regionalizmie z perspektywy socjologicznej mówił dr hab. Jacek Poniedziałek z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zwrócił uwagę na to, że dla wielu ludzi żyjących w globalizującym się świecie regionalizm w dalszym ciągu stanowi ważną siłę społeczną i punkt odniesienia. Jednym z jego źródeł jest uniwersalna potrzeba identyfikacji z tym co bliskie, znane i traktowane jako istotny – dający poczucie sensu – kulturowy bagaż człowieka.

O tym, jak w praktyce wygląda budowanie związków z najbliższym otoczeniem, mówiła mgr Maria Weronika Kmoch z Warszawy – nauczycielka historii, edukatorka regionalna oraz popularyzatorka kultury i historii regionu kurpiowskiego. Jak podkreśliła, pojedynczy aktywiści społeczni, nauczyciele, lokalni dziennikarze angażują się w edukację regionalną. Brakuje jednak systemowego wsparcia dla budowania społeczności aktywnych, społeczeństwa obywatelskiego. Nie chodzi wyłącznie o edukację historyczną. Także wiedza o literaturze, o zmianach w języku polskim, o sztuce czy o geografii jest łatwiejsza do przyswojenia, jeśli zostaje osadzona w lokalnych, regionalnych realiach. A dzięki osadzeniu w owej rzeczywistości można budować tożsamość, która nie musi stać w opozycji do tożsamości ogólnej, narodowej. M.W. Kmoch podkreślała, że ona sama czuje się Polką, ale też Mazowszanką, a przy tym jest osobą czującą silny związek z Kurpiami i rodzinną miejscowością – Jedno-rożec. W tym odczuwaniu nie ma sprzeczności.

Po zakończeniu debaty rozpoczął się panel poświęcony regionalizmowi Ziemi Zachodnich i Północnych. O tym, jaka jest relacja regionalnej polityki pamięci Pomorza Zachodniego do polityki historycznej państwa, opowiedział mgr Tomasz Wojciechowski (Szkoła Doktorska Politechniki Koszalińskiej). Oparł się przy tym na przykładzie zjawiska tzw. żołnierzy wyklętych. Etos podziemia niepodległościowego i związany z tym dyskurs publiczny jest na Pomorzu Zachodnim jednym z elementów regionalnej polityki pamięci. To zbiega się z obecną polityką historyczną państwa polskiego.

Następnie Robert Piotrowski, historyk i regionalista z Gorzowa Wielkopolskiego, poruszył sprawę odnowionego w tym mieście tzw. Pawilonu Benjaminów w Parku Schoenfliesów. Budowla jest jednym z najważniejszych śladów działalności zasłużonego dla Gorzowa Wielkopolskiego rodu Benjaminów. W świadomości współczesnych mieszkańców miasta zasługi tej rodziny nie są jednak znane, a sam zabytek funkcjonuje jako anonimowy obiekt. Jak zatem budować pamięć o przeszłości – zastanawiał się autor referatu. Jego zdaniem, potrzebna jest przemyślana akcja edukacyjna dotycząca przeszłości miasta.

Dr Karolina Ciechorska-Kulesza z Uniwersytetu Gdańskiego mówiła o zmniejszającej się roli regionów, których stolicami są dawne miasta wojewódzkie (Elbląg, Koszalin, Słupsk). Jak stwierdziła prelegentka, tym co łączy lokalne narracje dotyczące tych miast w kontekście regionów jest niedookreśloność (zarówno w przypadku siły oddziaływania jak i elementów symbolicznych, nazewnictwa itp.), ale też „kurczenie się” – głównie pod względem terytorialnym, jak i w ujęciu zasobów materialnych i niematerialnych.

Dr Szymon Beniuk z Ośrodka Pamięć i Przyszłość we Wrocławiu wskazał na potencjał klubów sportowych w kształtowaniu lokalnej tożsamości (przybliżył przykład dolnośląskich klubów sportowych). Mgr Marek Szajda, który również reprezentuje Ośrodek Pamięć i Przyszłość, opowiedział o roli lokalnych środowisk w upowszechnianiu wiedzy o przeszłości. Jako przykład działania regionalistów podał region karkonoski. Na początku lat 90. XX w. młodzi pracownicy muzeum i archiwum w Jeleniej Górze zaczęli na szerszą skalę wspominać o niemieckich losach regionu. Z ich inicjatywy powstało czasopismo „Skarbiec Ducha Gór”, ukazały się tłumaczenia dawnych kronik miasta, a także publikacje dotyczące artystów, którzy w tym regionie niegdyś mieszkali i tworzyli. Upowszechnianie wiedzy o przeszłości Karkonoszy stało się jednym ze sposobów budowania wspólnoty.

Opierając się na przykładzie Kaszub, dr hab. Zbigniew Werra, prof. PK przedstawił z kolei rolę religii w budowaniu tożsamości pogranicza kulturowego, uwykułając działalność Kościoła katolickiego na rzecz tworzenia lokalnych wspólnot, również wielokulturowych.

Podczas konferencji podkreślano znaczenie lokalnych strażników pamięci. I tak mgr Małgorzata Bukiel – historyczka i analityczka kierująca w Instytucie Zachodnim zespołem Ziemie Zachodnie i Północne – zaprezentowała wzorowo działającą Izbę Pamięci w Dąbrówce Wielkopolskiej. W 2022 r. Instytut Zachodni objął tę placówkę patronatem. Prelegentka przedstawiła historię izby oraz bieżące prace dotyczące jej rozwoju.

Kształtowanie się wspólnoty lokalnej po 1945 r. w Stargardzie i udział w tym procesie samorządu, instytucji kultury i mediów to temat wystąpienia mgr Jolanty Aniszewskiej, dyrektorki Książnicy Stargardzkiej, autorki publikacji pt. *Zamęt. Czas powojnia w Stargardzie i okolicznych miejscowościach*, która miała premierę na początku 2023 r.

Mgr Zbigniew Mazurek, prezes Towarzystwa Ziemi Głogowskiej, przedstawił współpracę obecnych mieszkańców rejonu Głogowa z organizacjami reprezentującymi osoby, które na tym terenie mieszkały do 1945 r. Z kolei mgr inż. arch. Janusz Korzeń, urbanista i architekt, prezes Towarzystwa Karkonoskiego, a zarazem wiceprzewodniczący Rady Krajowej Ruchu Stowarzyszeń Regionalnych RP, mówił o ukazujących się w regionie Karkonoszy czasopismach popularnonaukowych („Karkonosze”, „Rocznik Jeleniogórski”) i ich roli w umacnianiu tożsamości regionalnej. Oba wystąpienia wskazywały na rolę stowarzyszeń w przywracaniu pamięci o okresie przedwojennym i tworzeniu mostów między byłymi i obecnymi mieszkańcami Ziemi Zachodnich i Północnych.

Pomorze Środkowe – w poszukiwaniu tożsamości

Podczas konferencji nie zabrakło także wystąpień dotyczących regionalizmu na Pomorzu Środkowym, jak zwykle określać się obszar województwa koszalińskiego z lat 1950–1975, i działań dotyczących upowszechnienia wiedzy o przeszłości tego regionu. Mgr Patrycja Bazylińska przybliżyła działalność Izby Tradycji Regionalnej w Białogardzie, której zbiory stanowią kronikę przeszłości miasta i jego mieszkańców.

Z kolei dr Anna Gut-Czerwonka z Wydziału Architektury i Wzornictwa Politechniki Koszalińskiej opowiedziała o badaniach dotyczących współczesnej rzeźby pomnikowej na Pomorzu Środkowym. Obecność dzieł sztuki, w tym w szczególności prac plenerowych, jest jednym ze sposobów osvajania przestrzeni i budowania więzi z małą ojczyzną. Tymczasem, w opinii prelegentki, problematyka sztuki rozwijającej się w tej części Polski po II wojnie światowej wciąż stanowi dla badaczy duże wyzwanie. Twórczości zmarłego w 2018 r. Zygmunta Wujka – autora największej liczby rzeźb plenerowych powstałych na Pomorzu Środkowym po II wojnie światowej – poświęcono dwie monografie. Z kolei dorobek twórczy Wiesława Adamskiego (1947–2017) wciąż czeka na rzetelne opracowanie. Spośród artystów, którzy czynnie zajmują się rzeźbą na Pomorzu Środkowym, na uwagę zasługuje także Romuald Wiśniewski.

Mgr Iwona Sławińska, koszalińska regionalistka, zajęła się tematem czasopism popularnonaukowych wydawanych w Koszalinie od lat 60. XX w., a obejmujących tematyką obszar dawnego województwa koszalińskiego. Szczególne miejsce wśród periodyków zajmuje „Rocznik Koszaliński” ukazujący się nieprzerwanie od 1965 r. (jego wydawcą jest obecnie Koszalińska Biblioteka Publiczna). Prelegentka omówiła też profil nieukazujących się już pism regionalnych („Koszalińskie Studia i Materiały”, „Zapiski Koszalińskie”, „Biblioteka Słupska”).

Mgr Jarosław Jurkiewicz ze Szkoły Doktorskiej Politechniki Koszalińskiej mówił o fenomenie kultury jamneńskiej, która przez stulecia rozwijała się na terenie dwóch wsi w pobliżu Koszalina (Jamno i Łabusz). Jej kres przyniosły wysiedlenia ludności po II wojnie światowej, zaś obecnie można zauważyć próbę rekonstrukcji tradycji.

Jacek Wezgraj z Wydziału Humanistycznego Politechniki Koszalińskiej przedstawił wyniki swoich badań dotyczących lokalności w komunikacji niektórych parlamentarzystów, będących przedstawicielami Pomorza Środkowego, w mediach społecznościowych.

Dr hab. Krzysztof Wasilewski, prof. PK przybliżył założenia metodologiczne i cele badawcze projektu pt. „Pomorze Środkowe – przestrzeń, pamięć i tożsamość w dyskursie regionalistycznym”. Przedmiotem tego projektu jest analiza dyskursu regionalistycznego toczonego na łamach czasopisma „Rocznik Koszaliński”. Głównym jego celem jest zrealizowanie badań z zakresu tożsamości regionalnej oraz popularyzacja tradycji obecnych w regionie i postaw patriotycznych. Badaniami zajmuje się trzyosobowy zespół naukowców z Katedry Studiów Regionalnych i Europejskich Wydziału Humanistycznego Politechniki Koszalińskiej. Wyniki analizy zostaną zawarte w monografii naukowej wydanej w formie drukowanej i elektronicznej, która będzie dostępna również bezpłatnie dla wszystkich zainteresowanych. Projekt zakłada prezentację wyników badań w rodzimych i zagranicznych czasopiśmie naukowych.

Ważnym punktem konferencji była, zorganizowana przez Instytut Zachodni, dyskusja na temat wydanej przez wrocławski Ośrodek Pamięć i Przyszłość książki pt. *Region czy regiony? Ziemia Zachodnie i Północne 1945–1989*. W dyskusji udział wzięli: mgr Jolanta Aniszewska (Książnica Stargardzka), dr hab. Wojciech Kucharski (Ośrodek Pamięć i Przyszłość), dr Stefan Marcinkiewicz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski) i prof. dr hab. Przemysław Wiszewski (Uniwersytet Wrocławski).

Podkreślano, że Ziemia Zachodnie i Północne są fenomenem wywołanym przez jedno z najbardziej kluczowych wydarzeń dziejowych, jakim była II wojna światowa. W jej wyniku dokonały się znaczące procesy, których następstwa trwają do dziś: zmiana przynależności państwowej tych terenów i ich granic, niemal całkowita wymiana ludności, zmiana struktury etnicznej i wyznaniowej, zmiana języka, tradycji, strategii politycznej. Wskazywano, że nadal można zauważyć różnice między tym obszarem a pozostałymi częściami Polski. Jednocześnie, same Ziemia Zachodnie i Północne stanowią konglomerat różnych pamięci, kultur, tradycji itp. Do dziś trudno mówić o nich jako jednym regionie.

Regionalizm okiem praktyków i naukowców

W drugim dniu konferencji (17 III 2023 r.) dyskusja toczyła się w czterech panelach: 1) regionalizm a mniejszości narodowe i etniczne; 2) regionalizm w praktyce; 3) regionalizm w ujęciu międzynarodowym oraz 4) regionalizm w ujęciu interdyscyplinarnym.

W ramach panelu „regionalizm a mniejszości narodowe” dr Małgorzata Mieczkowska (Uniwersytet Szczeciński) przybliżyła działalność Muzeum Serbołużyckiego

w Budziszynie. Placówka jest przejawem emancypacji Serbołużyczan związanym z budowaniem pamięci zbiorowej tej grupy. Jest także jednym ze sposobów zachowania charakterystycznych cech kultury obszaru serbołużyckiego.

Dr Michał Dąbrowski (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) przedstawił specyfikę pogranicza polsko-białoruskiego, omawiając społeczne i kulturowe konsekwencje zawieszenia funkcjonowania przejścia granicznego w Kuźnicy, a dr Ewa Pogorzała (Akademia Zamojska) opowiedziała o nauczaniu języków mniejszości narodowych i języka regionalnego jako formie podtrzymywania tożsamości w Polsce. Wszystkie wystąpienia łączyło spojrzenie na mniejszości narodowe i etniczne jako część regionalnego krajobrazu, współtworzącego jego pamięć zbiorową, a w rezultacie także tożsamość.

Znaczna część wystąpień w ramach panelu „regionalizm w ujęciu międzynarodowym” dotyczyła Europy Środkowej i Wschodniej: sytuacji mniejszości tureckiej w Bułgarii, problemu diaspory węgierskiej w polityce Węgier w latach 2010–2020, reform regionalnych w państwach Europy Środkowo-Wschodniej, gospodarczych i politycznych wpływów Chin w tym regionie Europy, a także traktowania Europy Środkowo-Wschodniej jako jednego z regionów całego kontynentu. W dyskusji, która towarzyszyła wygłoszonym referatom, uczestnicy zastanawiali się nad zasadnością wyodrębnienia regionu środkowoeuropejskiego oraz jego cech charakterystycznych, odróżniających go od m.in. Europy Zachodniej.

Panel „regionalizm w praktyce”, najliczniejszy w całej konferencji, wypełniły referaty dotyczące działalności regionalistów (dziennikarzy, twórców grup internetowych, opiekunów miejsc pamięci, twórców archiwów społecznych). Aktywiści, praktycy czy zwyczajnie miłośnicy lokalnej historii i kultury przedstawiali inicjatywy oraz trudności, z którymi muszą się mierzyć podczas swojej działalności. Panel ten był doskonałą okazją do porównań aktywności regionalistów w poszczególnych częściach Polski.

W bloku poświęconym interdyscyplinarnym badaniom nad regionalizmem głos zabrali przedstawiciele różnych ośrodków naukowych: dr Stefan Marcinkiewicz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), prof. dr hab. Daniel Kalinowski (Akademia Pomorska w Słupsku), dr Katarzyna Zawadzka (Uniwersytet Szczeciński), dr Makary Górzyński (Akademia Kaliska), dr Mateusz Flont (Uniwersytet Jagielloński/ Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie). Mówiono o perspektywie, jaką w badaniach nad regionalizmem przyjmują socjologowie, historycy, architekci, badacze literatury i rynku mediów. Panel ten pokazał inter- i transdyscyplinarność współczesnych badań regionalnych. Gromadząc bowiem przedstawicieli tak różnych dyscyplin i dziedzin nauki, można było skonfrontować się z metodologią i paradygmatami stosowanymi w realizowanych projektach naukowych. Jednocześnie też wszystkie one traktowały regionalizm jako niezbędny element tworzenia się lokalnej wspólnoty.

Wydarzenia towarzyszące

W dniu 17 III 2023 r. w Koszalińskiej Bibliotece Publicznej odbyły się zajęcia dla młodzieży dotyczące wykorzystania Wikipedii w edukacji regionalnej. Poprowadziła je mgr M.W. Kmoch ze Stowarzyszenia Wikimedia Polska. Podczas spotkania uczestnicy mogli dowiedzieć się o sposobach udziału w powstawaniu materiałów w Wikipedii oraz o wzbogacaniu jej regionalnych zasobów.

Także 17 III 2023 r., w godzinach popołudniowych, uczestnicy mogli wziąć udział w spacerze po Koszalinie, którego celem było wskazanie wielokulturowości miasta poprzez istniejące w nim miejsca pamięci, łączące byłych i obecnych mieszkańców. Przewodniczką była miłośniczka dziejów regionu, historyczka, mgr Iwona Sławińska.

W ostatnim dniu konferencji, 18 III 2023 r., w Archiwum Państwowym w Koszalinie odbyły się warsztaty na temat zakładania i prowadzenia izb pamięci. Warsztaty poprowadziła mgr Małgorzata Bukiel z Instytutu Zachodniego w Poznaniu. Warto przypomnieć, że we wrześniu 2022 r. zainaugurowany został projekt „Ocalone dziedzictwa. Regionalne Izby Pamięci Ziemi Zachodnich i Północnych”, realizowany w ramach konsorcjum Sieci Ziemi Zachodnich i Północnych. Projekt wynika z przekonania, że tego typu placówki mogą stanowić ważny element w procesie kształtowania lokalnej tożsamości, zaś jego podstawowym celem jest wsparcie merytoryczne i instytucjonalne dla wszystkich prowadzących izby pamięci. Uczestnicy warsztatów mogli dowiedzieć się, gdzie starać się o środki niezbędne na pokrycie wydatków związanych z tworzeniem i utrzymaniem izby pamięci (jednym ze źródeł jest wspomniany już projekt realizowany przez Instytut Zachodni) oraz jakie formalności trzeba spełnić, by powołać izbę. Celem warsztatów było także przekazanie porad dotyczących tego, jak przechowywać zbiory, by nie ulegały degradacji.

Konferencja pt. „Regionalizm w dobie przyspieszenia technologicznego, politycznego i społecznego” była współfinansowana w ramach programu Społeczna Odpowiedzialność Nauki/Doskonała Nauka – Wsparcie konferencji naukowych (DNK/SP/547999/2022).